

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 8.

У НОВОМ САДУ 25. ФЕБРУАРА 1888.

ГОД. IV.

Ј Е М А Ц.

ПРИПОВЕТКА ИЗ НАЛАНАЧКОГ ЖИВОТА У СРБИЈИ.

НАПИСАО ИЛИЈА И. ВУКИЋЕВИЋ.

(Наставак.)

Ставра је имао неких шест недеља да прикупи паре, а треба да плати на Срећење. Газда Сима му од онда не помени ни речи, но само очекује, кад ће му Ставра рећи, да се са Лазаром намирио.

На два три дана пред Срећење, а Ставра се нешто узмувао, Ни по часа да је кући но све некуд на имању. Сима га није видио већ два дана. Кад кога од његових пита: где је, кажу му: на имању је

У очи Срећења га виде.

— Море где си ти, човече? Заборавих ти и име.

Ставра дође, као да га неко посу врелцем и поче некако збуњено.

— Ето онај . . . знаш посао је. Те људи су те стока је, а треба све сам видети.

— Гле, гле, где! Море, вредан си ти.

Ставра се окрете, па, као да се насмеши, рече.

— Па мора се, — и пође, док се Сима присети.

— Даде л' ти оно Лазару?

Ставра застаде, па из коса и некако чудно рече:

— Дадох.

— И узе квиту?

— Ено је у сандуку.

— Е, лепо, лепо. . . . Хајд сад ради, хајд! Збогом!

И врати се у дућан.

Прође Срећење.

Газда Сима седи у своме дућану, пред њим мангал, а он пребацио ногу преко ноге, па једну наднео над мангал и с ње скинуо цокулу,

а кад му друга зазебе, а он њу наднесе. На пољу осуо ситан снег, чисто зрак обелио а по прозорима се замрзла пара па се исписале неке шаре. као неко цвеће и неки крстови, а уплело се једно у друго, да је милина видети. Нешто се газда Сима дао у мисли па чак ни с момком не разговара, но само тако ћути и премишља: док удари на врата Пуја пандур из начелства. Завио се, само му нос вири.

— Помози Бог! — поздраву Симу.

— Бог ти помогао и сви свеци!

Пуја тресну опанком а ману рукама, да стресе снег, па завуче руку у гуњ и поче нешто из џепа да извлачи.

— Имам нешто за тебе; — па извади неку хартију. — Ево!

Позивљу газда-Симу у начелство.

— А кад да дођем? — пита газда Сима.

— Ту ти каже.

— Вели: данас.

— Ваљаде, ту пише.

— Добро, добро! Биће зову ме због порезе . . . А би ли ти једну мученицу?

Пуји полете брк на више, а корсем равнодушно рече.

— Па . . . дај де баш!

Па ни другу не одби.

Газда Сима нареди нешто момку, обуче љурак па се диже у начелство.

Док се газда Сима бавио послом, у соби му седи жена Јока са ћеркама. Студ их нагнала у собу па седе тако и разговарају као женска чељад. За њих има вавек речи, па да је људима и не знам како!

Удавачи боме и пије до седења по узела

рад преда се, па како рад измиче унапред, тако се њој мисли играју негде у даљини, и све јој посао с вољом иде, а Драга као сестра радује се, као и за своју срећу, па јој помаже. Јоки се дала воља за одмором и само гледа, шта јој кћери раде. Већ јој се лице јако забавило а и године су. Да је била млађа од газда-Симе за две, више није, а немоћнија је жена од човека, изгледа куд и камо старија од мужа. А што се тиче ако се газдарица тражи, није јој равне било. Оне јој очи, није у њима нека ватра и не знам нека, к'о што кажу, сила, али само кад ког погледа и удуби поглед, ама не сме пред њом сварати, као да у душу провирује. Шта и шта пута је хтео газда Сима да страда, ал га је она као неком силом задржала. Једном запео у неку куповању, па штетовао, па му се попе неки терет на срце, хоће дућан и све што има да прода. Да му ње није било, носио би торбу и просио за парче хлеба. Није ни њој увек лако било, ал је била по некад расуднија од њега. Знао је он то.

Баш Мара и Драга растежу неко платно и Јока узела ножнице да предвоји, а врата се отворише и на њима застаде газда Сима. Ама као да ни капи крви нема, но му дошло лице као крпа, а уста развукао. И очи му избуљене, као кад човека стегну за врат. Шубару запео на потиљак а коса му се растурила у прамене и попала по челу . . . Ђурак одвио, а кошуљу раздрљиво. Сав као неко страшило и само што дође до кревета па се сруши.

— Симо! — викну Јока па притрча.

Мара и Драга заврискаше.

— Симо! Куку мени, шта је човеку? — чисто и Јока закука, па га поче дрмусати. Он рашири руке, па силио одану и опет се склупча.

— Не кукајте ми ви! — цикну на децу. Јока их ишћушка из собе, па кад оста сама, њој грунуше сузе.

— Говори, шта је. Полудићу.

Газда Сима се тресе и само кад и кад јекне: — пропадох! . . . пропадох! пропадох!

У Јоке лепо стаде памет! Како се надвигла над Симом, учини јој се да кућа поче у суноврат да се крши и да зидови полећу, и да се кревет није као ивер на таласу. Занесе се и готово паде на њега.

— Шта да радим кукавица?

— Зови Јоксима! — једва прошапута он.

Јоксим је био брат Јокин и њега је газда Сима највише поштовао.

Момак, што је најбрже могао, одјурио је

по Јоксима и казао му, да газда Сима хоће да издане; тако му и казали, да каже. Кад дође Јоксим и чим га газда Сима виде, он се придиже на кревету и седе, па ману руком Јоки да изађе.

За дуго остадоше њих двоје на само. Из собе се чује само како Јоксим нешто тихо говори и као нешто разлаже, а газда Сима само по кад кад уздане и јекне: »пропадох«, . . . »закла ме, закла« . . . »Оде ми кућа.«

Кад Јоксим изађе, Јока му полете.

— Шта је за Бога?

И Јоксим није као обично, поче и он да замеће језиком и чисто речима хоће да блажи, шта хоће да каже.

— Знаш, јемчио за Ставру триста дуката, па онај није платио, а сад Сима мора . . . А ја знам овога, горе је њему, што га је онај преварио, но за паре . . . а бо'ме није му ни лако, мораће да плати.

Јока се готово забленула у Јоксима, није ни њој лако. Кад је кућу кућила, колико ли јој залогјаја загорчили, док је подигла; па кад никад и немала пријатеља до својих и Симиних десет ноката и својом се муком патила, док дочекала, да под своје слеме главу заклони, а ето, где су рачунали, пријатељ је, нису га нашли, и да их њина мука заболи — тешко је. Пође радња у назадак и за мање новца а куд не би за триста дуката, још кад леђа нису јака, да се и мањи дуг може понети. А опет ако Сими не помогне, како је он жучан, свиснуо би. Мора, зна, платити и овако и онако, па бар њега да сачува. Ја шта ће јој и имање и све, кад ни деца на пут изведена, нит јој кући пристало без човека, а после, зар да му живот за паре гледа — и само, што ману рукавом преко очију, па уђе у собу. Кад је он виде, склопи руке као у молитви и поче да шапуће: »Жено моја, децо моја!«

Јока га дочека.

— Шта је теби, човече, за Бога! Видиш ли ти нас и како нас видиш? Шта радиш то од себе, од Бога нашао!

Газда Сима исколачио очи, па дошле као шљиве.

— Ама морам да платим, чујеш ли, морам.

— И плати. Ниси ни ти први.

Газда Сима готово рикну:

— Триста је дуката! Триста дуката!

— И три хиљаде да су . . . Зар ти нису милија твоја деца од толиких пара, а шта ће њима све, ако тебе немају?

Газда Сима је гледа, као да пита:

Има ли ова жена ушцију, чује ли, колики је новац.

— И ја бих јемствовала — продужује Јока — веровала сам и ја Ставри и за више, а видиш ти, какав је био.

— Не погледах га ја више.

— И не треба.

— Нит ћемо дати Мару за Нацка!

— Не ћемо.

— А платићу ја Лазару. Скрипићу колко треба а даће ми нешто и људи.

— Даће ти свако. Крени ти чаршијом, па где хоћеш. Знаш оно за ливаду, хоће да се побију, ко пре да ти позајми.

Поче газда Сима да се стишава.

— Е где ме заједе нечовек! . . . Није, но кад ми рекоше, да морам јемство да платим, а мени се све окрете. Идем чаршијом, а не знам, газим ли земљу, ил ме носе. . . Зла човека, шта учини, а још ми рече, платио је. . . Ама Сима не имао само памети, ако те и погледа и ако чује за тебе.

(Свршиће се.)

АНЂЕЛЦИ

(ПРЕИНАЧЕНО.)

Анђелко анђеле! У градини саба
Набрао сам цвећа. Цветало је тајно
На маини мојих мисли, осећања.
Твоје црно око није тако сјајно.

Знаш ружу, што сунцу пучи своје груди,
Кад јој уздах зорин не да санка дужа,
Тако и ти свећер свежа, цветна буди,
Али немој бости, не вени к'о ружа.

Љубица у трави крије своје лице,
Али мален цветак нађу по мирису;
Ти у срцу чувај смерност љубичице,
'Заклони л' те трава, буре ништа нису!

Знадеш љиљан цветак убав, пун милоте,
И пуне мириса крунице му беле,
За то га и зову цветом од чистоте,
Буди ми љиљанче, Анђелко анђеле!

О! К'о с вером, надом, прелетићеш летом
Вртлоге и ждрела, уз то свето цвеће,
Ни омаром лето, ни јесен пометом,
Томе цвећу никад нахудити неће.

Ао лепе среће, да нам свуда саде
То дивотно цвеће старог српског дома;
Нека данас кити главу цуре младе,
Нека памти добро, да је српска мома!

Нека... хај!... по струни капље суза бунји',
Опрости ми душо, Анђелко анђеле!
Смрт нам роду прети и сви смо ти нујни
И ти су нам цвети данас... вране беле!...

Рајко.

ДУХ ВРЕМЕНА САД ЈЕ ТАКИ!

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПскогА ЖИВОТА.

ПРВИ ДЕО.

VIII.

Свану дан, када је ваљало отпочети и Брајковачкој омладини, да се спрема, како ће у свом скромном селу прославити спомен великога песника.

Још пре него што ће учитељ Кнежевић распустити децу из школе, ходају испред школске зграде Даринка, Јелка, Бранко, Јован, а уз њих трчка и мала Зорка. И њено срдашце куца необично живо, јер види, да се ради око начела, што она, ако и не може да схвати, ипак осећа, да је лепо и добро, кад се не само толико радује том Јелена и

Даринка, Бранко и Јован, него им и мати и тетка Ната одобравају и хвале смер. А највећа је њена радост, што ће у тој великој свечаности и она да суделује.

Пре него што ће синоћ деца полегати, у кући сека-Катиној неје ни било о другом чему речи већ о прослави Бранка Радичевића у Брајковцу.

Зорка неје дала ни о чему другом да се говори, него о томе. Синоћ је већ доучила све, што неје била потпуно знала. Само ће је донде још Јован и Даринка поучити, где треба да рашири руке, где да их метне на груди, где да их скрсти, а где гла-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

сом да јачим говори, где опет теше, и тако даље. Данас је неколико пута питала и брацу и сеју, кад ће, за Бога, већ једаред то почети? Али Јован се одсмеје и одговара се, као да има још времена. А Даринка опет нема каде. Него је ипак по неки пут исправи и опомене, где како треба. Но за то Зорка мора да трчка за њом из собе у собу.

У Даринку ушао цео дан неки немир, па иде по кући, као да нешто тражи. До подне је још како тако и прошло; него после подне се отегло као цео дан. Једва дочекала, да црквењак зазвони на вечерње. Понда је изашла на улицу, да види, — кад ће поп Стеван проћи и вратити се на вечерње. Но колико јој збиља стало до поп-Стевана, ето, неје ни приметила, да он и не оде на звоно у цркву; неје ни приметила, да у Брајковцу звони радним даном на вечерње, ако у опште и звони, но највише тек за то, да бабица и кума, ако би се десило тог дана какво крштење, знају, кад им треба донети дете, да га поп Стева уведе у свето православље и у књигу крштајемих. Иначе црквењак одзвони, па хајд' опет кући или у виноград за својим послом, ако не оде у поп-Стевину сеницу, где овај чека, да му се јави, има ли тај дан какве дужности, то јест, да ли је та и та донела дете те и те младе или жене на крштење.

Као да сунце Даринци сину, кад угледа Јелену, како жури њој. Дакле, већ је ту време, да се иде на певање! Па колико Јелену угледала, толико пред њу истрчала.

Јелени још неје никад тако црно јутро осванило као данас. Заспала ноћас у плачу тек око неко доба, па је спавала као мало дете. Али кад се пробудила, па се сетила синоћњег разговора свог с Миланом на прозору, као да је нож прободе кроза сред срца, па јој се стиште терет, сињи терет. Цео дан се тужи матери, да је боли глава. А кад пошла на певање, па је мати хтеде да задржи због главобоље, вели, да је сад са свим прошла.

Колико је и Даринка узрујана, ипак примети, како је Јелена бледа па уздрхтала.

— Шта је теби? — пита друга другу, кад се поздравице и пољубиле.

Јелена не зна, шта да одговори. Стале јој очи, па упрла поглед у Даринку.

— Не знам, — једва промуца. Понда дода живље: — Да видиш само!

И узне Даринчину руку, па је притиште на своје срце. А срце јој лупа, да пробије груди.

— Јух! Као да си се уплашила? — примети Даринка.

Јелена јој у један мах у мало не паде на груди,

да јој све исприча, да јој се изјада, да се заплаче у њену загрљају, па — да обадве плачу.

И би тако, можда, било, да не наиђе госпођа Ната, те Јелена дође к себи, да је пољуби у руку.

Наравно, госпођа Ната пита, шта јој ради мати. И тако пређе реч на са свим сухопарне ствари.

Даринка отвори врата на другој соби. Стала на врата, па виче Јована:

— Хајде, браца! Време је!

Јован се протегли на канабету. Остави неки тумач казнога поступка, што га читао, на страну, па погледа у свој сахат.

— Имамо још времена! Куд вам се жури?

— Е, тако ти само! А не знаш, да нема још много до недеље?

— Ви сте мушки увек тако комотни! Тако и чика! Само да га нико не дира! — нашали се и Јелена.

— Где је Бранко? — пита Јован, па тек сад пребаца ногу, да устане.

— Чини ми се, пише нешто. Остао је у својој соби, — одговори Јелена.

— Не води ти бриге за господина... Бранка. Он ће већ доћи, — рече Даринка, па се као трже и покрвени, кад примети, да је споменила то име на своја уста. А осети, да јој је ипак криво, што неје и он дошао, „што неје нашао за вредно“, да дође најпре овамо, па сви заједно да иду. Понда мисли, а што и да дође он амо? Ваљда га се тиче когод овде? Па јој опет сада у једаред тешко, колико јој мало час било криво...

Најпосле се нашли сви пред школском зградом и чекају, да учитељ распусти децу из школе.

Прижегло летње суње, а они ходају под штитовима.

Даринка и Јелена се ухватиле под руку. За њима иде Јован с Бранком.

Њих две ћуте. Јелена мисли о свом јаду, а Даринка — ко да је зна? Још да се није Зорка рашћеретала око њих, ишле би као осуђене.

— Јутрос сам, — говори Јован Бранку, — зуцнуо матери, како би било, да останем код куће, па да прихватим економију.

Бранко га радознало погледа.

— Као да није узела озбиљно, — дода онај.

— Мислим и сам тако, — примети Бранко.

У том ето још једнога младога човека, па се прикључи друштву. Вели, кад се поздрави с мушкима и женскимима:

— Чини ми се, пожурили смо се раније, него што треба.

— Па боље пре нег после, — одговори Јован. Али се овај привуче уза женскиње. Прођоше

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

један пут дуж зграде, а он не уме да почне разговор.

— Хоће и наше село да се прослави, — беше му прва реч.

Од њих две не зна, која да прихвати реч.

Опет ће он:

— Само да нас послужи лепо време!

— Да Бог ме! — одговори Даринка, тек да из учтивости рекне што, кад већ Јелена не прихваћа.

— У планини, знате, може лако да се промени! За час киша пљусне, — примећује онај.

— Било би штета, — опет ће Даринка.

Опет иду, па ћуте.

То је млади Брајковачки трговчић, Јеша Дабижић. По опаљеном лицу и испуцаним рукама види се, да је вредан човек. Не би нико рекао, да је Јеша био некад први момак међу трговачком омладином у вароши. Али прошао вашар! Дошао кући, да прихвати очеву радњу, па се упео из петиних жила, да поради, те подигне сермију. Тек не може, ето, ни он, да пропусти, а да се и сам не умеша у струју, што се заошинула оне године по Српству. Био је он некада у вароши сталан члан певачкога друштва и аранжер толиких села и беседа. Зна он, дакле, шта је то Српство и родољубље, а од како се зна, исповеда се за члана српске омладине и „народњачке странке“, те држи редовно и „народњачке“ новине.

Него зна Јеша, да споји и практично са лепим. Млад човек је, до душе, и жељан друштва на селу. А време му је, да помишља и на то, како би добро било, да доведе домаћицу у своју кућу. Па то је прилика, као и мало да се боље позна.

Попина Јелена... До душе, за госпођу Јелисавету говоре не знам ово оно. Али девојка неје лоша прилика за сеоскога трговца.

Ту је сад и та варошкиња, Даринка. Познао се с њом у недељу, кад су изашли из цркве. Познао се поред Јована.

Колико он, ... а и мати му као пустила у уши.

— Иди, синко, — вели, — помешај се и ти мало међу свет. И онако слабо имаш кад посла са себи равнима...

— Вараш се, мој Бранко, ако мислиш, да код мене није то озбиљна намера, — надовеза Јован на разговор свој с Бранком, кад их остави млади тржа. — Просто, мени се мој позив не допада. Ја ни сам за адвоката.

— Положи све испите најпре, понда ћемо се разговарати, — одговори му Бранко.

Јован мало поцрвени, па затрента очима.

Бранко и сам осети, како је оштро то рекао, па не ће ни да му погледи у очи. Али тек опет дода:

— Па ако онда то учиниш, скинућу ти шешир до земље. Немој да се и на тебе примени оно: Кога мрзи да ради, тај је вечито незадовољан са својим позивом, и зна увек милион разлога да наброји против правца, којим је пошао.

Изађе учитељ, па их све позва, да оду у његову собу.

— Сад ћу ја децу пустити. Него морам мало и школу отворити, да уђе чиста ваздуха унутра. А можемо тамо баш и учити.

Пријатније је ходати на чистом ваздуху. Али женске гони нека радозналост, да завире у собу мушкарца неочењена.

Даринка, до душе, мисли, ту је брат, Јован, па, како он хоће. Не ће се, ваљда, показати не знам каква.

Јелена претрну.

Учитељ се на њу тек осврнуо.

Али нико не примети њену неприлику, јер сад ево и бележника са благајником, а са бележниковидом иде општински писар.

С друге стране дође црквењак син, колар у селу, са својом сестром, два, можда, по најбоља певачка члана у Брајковцу. Он обично држи леву певницу, а учитељ десну. Она води опет све певачице у Брајковцу, па зна и црквене скоро као и брат јој.

И тако се искупило прилично друштанце за певачки збор.

Све то учитељ покупио и наговорио, да се здруже.

Одоше у учитељеву собу.

Највише се обрадова тому баш Јован.

У прочељу између оба прозора виси у учитељевој соби лик Бранка Радичевића. Учитељ га већ набавио, уоквирио и украсио њим собу. Али то је и једина слика у целој соби. Уза зид је постеља и на њој виолина. Насред собе сто, и по њему разбацано то књига, то хартија, мастионица, пера, истрињена дувана, палидрвца и тако даље. У углу поред пећи пар ципела, а о зиду висе о клинцима једне чакшире, стари шешир и зимски капут. Иначе јако упада у очи празноћа и неред, каквога воле млади нежењени.

Мушкарци понудише женским оне две столице, што се зблизиле у учитељевој соби; а од њих неки поседали на одар, други стоје.

— Треба да оженимо овога нашега учитеља! — примети госпођа бележниковица, или што је наишла на таки неред, или што је ту Јелена, па да је пецне.

— Ви сте сретне руке, госпо, — ухвати Дабижић као у шали. — Ја бих вам се радо бацио под окриље.

— Гле, гле грчета! — нашали се писар. — Би ли? Од кад се ја оклувам, па —

— За тебе би штета било. Ти ниси рођен само за себе, већ за... виши позив, — пребаци Јеша писару, ал' не знаш, говори ли збиља или из шале.

— Оженићете се и покајаћете се! — уплете се бележник хладнокрвно, а завија смотку.

— Но! Натарошу! — укори га његова лепша и милостивија половина. (Као бојаги, ту је варошкиња.) Понда дода опет с прекором: — Шта теби фали? Не знам, шта би и с тобом било, да се ниси оженио.

Даринка се смеши, ал' готово и не разуме, шта ови говоре. Њој је и то друштво и така разговор нешто ново.

Јелена, гдегод стане, осећа, да стаје на жеравицу; па час на један прозор час на други. Гледа преко тамо на свој прозор.

Млади колар стао до одра, па се не миче. А уза њ његова сестра, па се као снебива у тако господском кругу.

Бранко узео виолину, па превлачи гудалом по њој. Писар се загледао у лик, што виси у прочељу. Јован упрљо поглед у бележниковицу.

А бележниковица приметила то, па намешта, као бајаги, шишке на челу, те испод руке погледа у њега.

Бележник остао дужан одговор својој жени, па, *mir nichts, dir nichts*, ни лук јео ни на лук миришао, узе да припали смотку.

И госпођа бележниковица се намести у пола окрепуга Јовану.

— Ђенијалан лик! Свака црта на њему ђенијална! Бадава, ... прави песник! То је песник! — примети писар, нагледавши се Бранкове слике, па мисли, ала је научно нешто казао.

Нико не одговори ништа...

Данас је ту и Даринка, па се свако труди, да се што боље представи варошкиња.

Бележник се не да извести из свога кола, већ вели:

— Овај наш уча могао би, Бога ми, спремити и коју боцу пива. А? Шта велиш, Јоване?

— Није ружно, — одговори Јован. — Него то би он добро прошао с нама. Хајде, да ми дамо донети, па да ми њега почастимо!

— Ја сам за то! — прихвати млади трговац.

— Синоћ је био отишао Марко у Нови Сад, — проговори једва жедни благајник. — Ако је дошао, за цело је донео и коју боцу из Варадина.

— Ја сам му рекао, до душе, да се спреми за село, — дочека исто тако и жедни писар.

— Онда ћемо после певања код Марка, — пресуди бележник, — да му сефтеишемо нов еспап.

Бранко се и не обазире много на њих. Неје му

му ни стало до ове врсте људи, „Из тих се“, по његову уверењу, „не да већ више ништа ни учинити.“ Нечему много бољем нада се он од самог народа. Па хоће да и свој говор, што има да га држи на Брајковачком селу, удеси за прост народ. Хоће да му каже, ко је био Бранко Радичевић, шта он вреди за наш народ и шта значи ово величање његова спомена. Око тога му се мисли највише и врзу. Да се обазре на оваке слушаоце, ови ће или пљескати или ће се запити, па га не ће ни слушати, те ипак викати живео; а нити ће га хтети нити умети довољно разумети.

Дође му на памет и Даринка. Чудновато! Од њена суда као да највише стрепи. Не за то, што би се бојао, да она више зна, него он; него што се, не зна ни сам за што, нада, да ће она највише и поклонити пажње оному говору, што претпоставља више и ума и срца у женскиње, која може да се истински одушеви за нешто. Нешто му говори, да то девојче има осећаја и више свести него у сваке обичне. А, да одушевљење њено неје изнуђено ни чим до правим заносом за идејама, и правом српском љубављу за своје, то му говори искреност на њену лицу, то му сведочи бистар јој поглед и неусиљено понашање, у том га утврђава њено „српско васпитање“ кућевно и школско. Но, што код свега тога не пада њему ни на ум, да примети, то је, како од неко доба не може ни о чему да мисли, а да у једно не помишља и на то девојче. Па кад неје уз њу, све би да јој је што ближе, све има нешто да разговара с њом. А кад је у друштву, заборави, шта је хтео, али осећа, да је питомији према њој, ако и не примећава, како је то необично брзо дошло.

Док је учитељ дошао, бележник, благајник, писар и други певачи већ су се договорили, како ће после певања на пиво „код разбијене канте“. Тако у Брајковцу зову Маркову крчму, бојаги, из шале. То је име добила отуд, што је писар (кад се први пут опео у њој, а то је било прво вече, како се скрасио у Брајковцу) декламовао ону познату песму нашега Мите Поповића о браца-Анти. А благајник и бележник од то доба, чим се мало ђорну, одмах терају писара, да им декламује „оно о разбијеној канти“.

Кнежевић беше озбиљно схватио своју дужност као учитељ певања и ликовођа певачкога збора. Само се поздрави са певачима, те одмах дохвати виолину, па пође од једнога до другога, да им огледа гласове. Мушкарце зна и од пре, шта који певати може.

Особито добро познаје писарев тенор, који би диван био, да кроз грло неје пропустио већ толико

силно пиво, бело и црно вино и све, што рекао онај, осим петролеума. Но он сам, то јест, писар је „уверен, да Србин није за тенористу.“ Јер „тенор не спада у особине српскога народа, него је то особина јужњака, и то пар екселанс Талијана. Срби су за средње гласове. Бас — ту је, мој брајко, баћушка Рус... Баћушка Рус је сваки рођен басиста. Зарастао у лицу, здепаст, вратат, прсат, плећат, — па то су и грла, ... мој брајко!“

За то благајник ужива, што може да мечи као — „Прави Рус!“ вели за њега увек писар. Једаред му примети:

— „Ваши стари мора да су пореклом из Русије.“

Благајник укрљешти очима у њега, као да се увери, да ли се овај шали ил' озбиља бенета.

— „Окром шале! Шта? Мислите није могуће? Ви, мож'да, и не знате, али у старо време одселило се одавде неколико хиљада српских породица у Русију. Побегли, да Бог ме. Додијало им овде гоњење за веру као и у Турској, па се просто одселили у Русију, па тамо населили Нову Србију. Зар ви то не знате? Могу вам дати, па да читате. Па ја мислим, мож'да се која породица вратила опет из Русије у Фрушку Гору. Стаavimo ипотезу — мож'да баш ваша. Гле, мај, зар то није могуће? А по Дарвиновој теорији потомци наслеђују особине својих предака.“

Ма колико да писар важи у Брајковцу као ишчитана глава, ипак не мога бележник да се том приликом одржи, а да не примети, било што не трпи толико разметање свога потчињенога, било да тек, што у Брајковцу кажу, „избаћи“:

— „Кад је тај Дарвин измислио, и да је човек постао од мајмуна, може ко исто тако измислити, да је постао од медведа. Судићи по нашем писару, имаће право Дарвин; а ону другу теорију лако је доказати по Брајковачком благајнику.“

Начелник, стари пензионирац, који се десио том приликом у друштву „код разбијене канте“, мало не пуче од смеха.

Општински благајник помислио на то, да и писар збија само шалу с њим, те скочи на њега. И да не беше ту начелника и бележника, би „медвед угњавио мајмуна.“ Тако приповедаше доцније сам бележник у Руми „код орла“. „У мало“, каже, „не угњави руски медвед талијанског мајмуна, да се не нађе нас неколико људи.“

Од то доба пази писар добро, како ће изводити своје теорије и стављати ипотезе.

Па му данас не паде на ум ни да се смеје, када благајник поче урлати разне гласове, поводећи се за учитељевом виолином. Али кад бележниковица закрешта, не мога да одушевљено не примети:

— Диван алт, милостива! Диван алт!

Са женскињама је ликовођа имао највише посла, особито са Јеленом.

Стао учитељ спрам ње, да, бојаги, погледа и њен глас, а озбиљан, ни да брчком мигне.

Јелена се стисла, па не пушта гласа. Пре би у овај пар бризнула у плач.

— Госпођице, молим вас, мало јаче, ... слободније, — храбри је Кнежевић.

Она погледа у њега. Очи јој се насмешеше. А из грла се оте неки клик — ни налик на онај глас, што јој га он показује на жици.

Бранко се баш разговарао с Даринком.

Јован прешао бележниковици, па се упустио у разговор. Она га кори, што је само једаред био код ње, од како је дошао од горе. Он се опет извињава, да још неје доспевао, али не ће више пропустити.

Писар мотри свакога, како пева, као човек, који хоће све да разумева; па је мотрио и Јелену.

Благајник седи, па посматра све око себе.

Мала Зорка, како стала у један угао, као да се закопала. Само да јој не би ко рекао, да ту нема за њу места!

Млади трговац се окљува, како би и он прешао у разговор с Бранком и Даринком, да се и он „помеша међу свет“, док су му сви остали иначе обични и свакидашњи; па се врзе око њих двоје и кечи им сваку реч.

Колар са својом сестром стоји до зида. Па чак се и њих двоје тргоше, како попина Јелена врисну. А коларевој сестри оте се, Бог ме, у шаку и једно: „Хи!“

И остали сви погледаше онамо.

Ако клик Јеленин и неје био по оној ноти, коју је млади учитељ наврио на својој виолини, познао је ипак, да је одјекнуо с оне жице, коју је наврио синоћ у Јеленину срцу оним својим понашањем.

— Добро је, — рече и потајно се насмехну.

А Јелени одлану. Но је поли румен до иза ушију, кад примети, како се сви окренули њојзи.

Бележниковичину оку неје се отела та њена забуна ни учитељев осмех, па намигну на Јована.

— Ту ће бити сватова! — пришану му с пуним уверењем, кад уграбила прилигу.

— Не верујем, — одговори Јован.

— Зар ви ништа не знате?

— Шта?

Бележниковица га погледа, као да му не верује. Вели:

— Зна цео комшилук, само не зна поп Стеван и ви; а и пошнинаца је већ омирисала.

— Не ће госпођа Јеца то допустити, по што јој је на рамених глава.

— Предомислиће се.

У том повика учитељ:

— Дакле, да пређемо на учење. Гласове смо распоредили, можемо даље! Прво женскиње!

— А ми? — повика писар и бележник.

Благајник погледа учитеља, што значи, да и он то пита.

— Ви ћете после њих доћи на ред, — одговори онај.

— Хајд'мо ми дотле на пиво! — предложи бележник.

Благајник од мах устаде.

Писар већ дохватио шешир.

— Хоћете ли и ви? — шану бележниковица Јовану.

— Куд сви Турци, — одговори овај.

А она повика:

— Јеси чуо, натарошу: Или сви ил ни ви!

— Сви! Сви! — чу се више гласова, а највише писарев.

Учитељ и сувише добро познаје енергију Брајковачке интелигенције. А Бог ме неје баш ни обична ствар за Брајковчане пиво, па још у боцама. Господа га иначе пију тек кад оду у Руму, у Ириг, у Митровицу, или и даље куд у варош. Неје што се Марко боји, да би му, сачувај Боже, ускисло, кад би га и чешће доносио; него што редовно по један од Брајковачке господе части осталу, па тако један по један остане редовно Марку дужан и сваки одбије тек од рачуна, што га он по каткад с ким има.

Шта, дакле, остаде учитељу паметније, него да слегне раменима, па да се и он придржи „начела“ Брајковачкога благајника: „Куд сви Турци, . . .“

Тако се свршила прва певачка поука Брајковачкога збора.

(Наставиће се.)

ПРВИ КЊИЖЕВНИ ПЕСНИЦИ У СРПСКОГА НАРОДА.

ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ.

ОД ДИМИТРИЈА РУВАРЦА.

(Свршетак.)

Други књижевни песник био је Бугарин Христовор Жефаровић, „илхрико расііанскій овріи зографъ“, или као што за њега рече Павао Ненадовић, потоњи народни секретар, „ревнителъ отечества болгарскаго, любитель царства Илхригескаго“.

Жефаровић је 1741. издао у Бечу „Стематографию“, у којој је осим слика српских царева, краљева, архиепископа, кнеза Лазара и патријарха Арсенија IV., неких бугарских царева и светитеља, грбова од свију земаља, у којима су Славени живели и живе, још код сваког грба у четир стиха опевао значај грба и певао песму од 110 стихова у славу потврде патријарха Арсенија IV. (21. октобра 1741.), која је на првим листовима Стематографије штампана или право рећи у бакру резана, као што је и цела Стематографија у бакру резана.

Иста Стематографија прва је српска књига, која је по прелазу 1690. српског народа на ову страну бакрорезом штампана у данашњој аустро-угарској држави.

Жефаровић је у својој Стематографији, коју је на латинском језику написао Павао Ритер, а он ју само на славено-српски језик превео, ове стихове ставио под грб „Сербліа“:

„Крестъ, оцила, Сербліи стоатъ Нансаин,
ради креста въ отечестве многи приатъ брани.
Ншик крестъ простертъ, пакн одазказаютъ,
такъ, двломъ Серблію, право нарицаютъ.“

А поменути песму Арсенију IV. овако је започео:

„Еже словомъ угодитъ Блаженной святни;
Нриз красно-Рѣчи самаа Богини
Пре-Мудрости; Но она стоитъ в' томъ безгласи
Превосходитъ Вся рѣчи добродетель асна,
Юже егда слышитъ самъ Аполо безгласа
Есть; стихъ составитъ, нестаетъ изъ уасл.“

Осим овога наишао сам у књижици „Позуеніе сватителское в' поклопоставленномъ іерею“ још на ове стихове Жефаровићеве:

„Всакій иже взирати, в' книгъ сію възди
любезно и усердно, прини сіа твѣды.
Принимже сіа пахе, ѿ ты Боже предрыи
Азраамъ Протцъ, милостивно китдри
Христофора ти раба, с родителн его
Снодови самъ царствіа, сла нлго твоего
Единъ же Алфл. и Омега смннй
украши конецъ, еже быти благій.“

Г. Стојан Новаковић у својој „Библијографији“ под бр. 2. напомену, како није видео правог наслова речене књижице и за то љу га ја овом приликом навести, кад ми је дошао до руке потпуни примерак.

Он овако гласи:

Исус Христос у архијерејском оделу с десном руком благосиља, а у левој руци држи еванђеље. Испод њега долази:

Благословеніемъ Скатъишаго и Блаженнѣишаго ке-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

длагаѦ Господина Господина Арсеніа четвртаго, Архі-
Епископа Пекскаго всеаше Сербїи и Болгарїи, Далмацїи,
Босни, западнаго поморїа ѡбои полъ дзила и црлаго
Іадурїка Патріарха. Писанася сіа книжица, Повуенїе ска-
тителскоє к новооставленномує іерею, к' вбувию паматъ
ново посвѣщеннаго Господина, Господина Павла Нена-
довића, православнаго Епископа Карловацкаго, Сенскаго
и Пашкаго, ѡ трздохъ Христофора Жефаровића, Іаду-
рїко русїанскаго ѡбраго зѡграфа. Все покорно препи-
сана и к' злогъ синовскаго Благоговїїа даръ прине-
сена. В Книгъ 1742. Априліа 24 го.

Осим ових стихова другогъ книжевногъ песника
Христофора Жефаровића, наишао сам пре краткогъ
времена у Земуну у кући мога парохијанина Петра
Нинковића на икону у бакру резану 1741., о којој
ћу коју више на крају рећи, и на којој се налазе сле-
дећи стихови Жефаровићеви, који до сада нису ни-
где штампани. Исти овако гласе:

»Рекноть домъ твоєго, ѡ НемцаѦ (са ј) слаксє!
Сиде ма, во дни и въ ночи, тайно же и авно.
Тайно: егда разсѣждахъ, Велика до зѡла
широкихъ крилъ, пространны, сербска орла бѡла.
Иже силенъ бѣ ногти Далматѡмъ три глакы
ѡ лвокихъ трздохъ страшныхъ ѡятъ своей слакы.
Широка бѣ Македонскъ, Болгарскъ покрити,
мѣсто тз Славонїи и Босни бѣ жити
Сербїю Кроацию, какъ итенци питаше,
Рассїю к гнѣздѣ, Раизъ съ всьми содержаше,
Нинъ куда противно безсилнью смѣлъ,
Перд, цары Сербскїа, ѡята ѡ крилъ
Оубы! горко снѣдахса. Снѣдахса и авно:
Егда полкъ Патріаршескѣ воздвигохъ не давно.
Австріа тогѡ орла юность ѡбноклаше
Егда и оружїа не то издвигаше.
Обаує: зане паде усломъ совершеннымъ
(трижди паде) не можно силамъ оувоеннымъ
Ѧновитъ: Но патріархъ Сербскаго чарода
Азъ Арсенїи четвртии какова скогода,
и пространство сербско бѣ, тупомъ написати
повелѣхъ, зде оузрши! вса цары, вса скаты
Невыкайте ѡ Сербїи лишены надежды?
Кралѣкна бѡ въ семь лѣтъ облаче одежды
Хвигарскїа царскїа; возложи на глакы
Ѧресїа Марїа коронъ, да слаксъ
Подъ даннимъ намъ возвратитъ къ бѣдѣцѣа лѣта
Намъ да хранитъ ю Господь безъ всака навѣта.“

Трећи книжевни песникъ јесте Павло Ненадовић,
„школъ иногда карловачкихъ Козачинскихъ ученикъ“,
синовац митрополита Павла Ненадовића и потоњи
народни секретаръ.

Он је певао песму Христифору Жефаровићу,
што је превео Стематографију, која се песма налази
на 53. и 54. стр. Стематографије.

На посветном листу Ненадовић се с поносом на-
зива „Козачинскихъ школа ѡком“, од кога је зацело
и научио песме састављати.

Ненадовић је овако започео своју песму:

»Усердїе Слѣкъ Тебѣ ѡбѣщаетъ
Христофоре поутенїе! Книга ѡкривѣаетъ
Иже токо рѣкою сію разгнѣваетъ
Снѣ же вѣщаетъ.

Нико се. Се к' бытности книга сіа мала
Великоже та Пѣла себѣ пд'висала
Разгнѣвъ даше, и узритъ Сербско царство цро
Весель мно зѡло.“

Ово су дакле прва три книжевна песника у срп-
скога народа, на које се угледали потоњи српски
песници. Па као што у тимъ ѡвиховимъ песмама нема
никакве појезије, — а о језику ништа и да не го-
воримо, — тако исто нема појезије ни у песмама
потоњихъ српскихъ песника, који се на њих угледали.

После Ненадовића почео је да пева Захарїе
Орфелин, који је у книжици »Орфодозос' Омологиа“,
коју је он у бакру резао 1758., певао песму од
22 стиха митрополиту Павлу Ненадовићу, и коју
је овако започео:

»Слава тебѣ, свѣта къ небѣ
скатаа Троице!
Отус, сынє, дѣше силне,
уестна Единице!
Иж' изколилъ, благословилъ
сему научитиса
Ес' суастанко, уто иѣст диво
и ѡбонучитиса:“

Осим ове песме певао је Орфелин још више
песама, од којихъ је неке и у засебнимъ книжицама
издао.

После Орфелина долази архимандритъ Јован Ра-
јић, Никола Стаматовић, Михаїл Владисављевић,
Доситеј Обрадовић, Вићентије Ракић, Григорије Тер-
лајић, Алекса Везилић, Емануил Јанковић, Лукијан
Мушицки.

Ово су били книжевни песници у српскога на-
рода од 1733. до 1800., а мање више сви су, осим
Лукијана, правили онаке песме, као што их је пра-
вико Козачински, Жефаровић и Ненадовић.

Та сам Јован Рајић још је 1798. у својој 69.
години овако певао:

»Уто азъ вижъ днєсъ къ тебѣ Сербїе преславила,
авѡ даровалъ тебѣ Богъ цара прехвала,
Ѧ племене Немани Дѣшана Стефла
сила, храбра, велика, всеї селениѣи авла.
Егоже царство уже расти научаєтъ
Еже и самъ Богъ склєше къ авѣ благословѣєтъ.“

Но не треба да се чудимо певању српскихъ пе-
сника у прошломъ веку, кад је још 1840. у Српскомъ

Летопису певао „Александеръ Андросъ“, потоњи Андрић, уредник „Световида“, овако:

„Сила любви.

Пламену светий, падши съ благогъ неба,
Съ кимъ Зефсъ самый, трескъ свой мѣняваше,
И да твоихъ сласти изпразни чаше
На землю сиѣ, Леду да увреба.“

Шта је ко од горе наведених песника певао, налази се наведено у Шафариковој „Geschichte der serbischen Literatur“, и у „Библијографији“ г. Стојана Новаковића.

Да проговорим коју о напред поменутој икони. Она је у бакру резана и на папиру штампана. Дугачка је 46 см., а висока 38 см. У наоколо са све четир стране налазе се једнаке шаре.

На средини стоји св. Сава у архијерејском орнату у целини, благосиљајући обема рукама. Над главом му стоји св. дух.

С десне стране у доњем реду стоји у архијерејском орнату у целини св. Арсеније чудотворац, архијепископ други, до њега тако исто св. Јеврем, архијепископ српски, до њега св. Стеван, првовенчани цар српски, а на крају св. Јелена, царица.

С леве стране у доњем реду стоји у архијерејском орнату у целини св. Сава други, арх. српски, до њега тако исто св. Никодим, арх. српски, до њега св. Стеван Немања, први цар српски, наречен Симеон, а на крају св. Ана царица наречена во инокиах Анастасија.

У горњем реду с десне стране само главе и пола трупа св. Милутина, краља српског, св. Стевана краља Дечанског, св. Уроша цара српског и св. великог кнеза Лазара, самодршца српског; с леве стране тако исто: св. Владислава, краља и самодршца српског, св. Стевана раваог, краља српског, св. Давида, цара (бугарског), и св. Теодиста.

Испод ногу св. Саве стоји: свећник, еванђеље, дискос, путир, круна архијерејска и крст.

А испод свега овога велики грб дома Немањина (бели двоглави орао), с десне стране: Болгарије,

Албаније и Херцеговине, а с леве: Срблије, Русије и Босне.

Поменута песма налази се с једне и с друге стране грба, а испод описаних слика и то с леве стране до стиха: „Австріа тогѡ орла юность обнѡвлаше“ а с десне од тога стиха до краја.

С десне стране са свим доле стоји: „Фѡма Месмеръ сеуецъ“, који је и слику и саму Стематографију у бакру резао, а с леве: „Настѡатель Христофор Жефаровичъ“.

Слике у описаној овде икони у неколико су друкчије од слика истих царева и архијепископа у Стематографији.

Држао сам, да је вредно не само описати поменутој икону Жефаровићеву, но и навести стихове, који се на њој налазе; јер бог зна, да ли се тих икона још где налази, те тако нека се та старина бар у „Стражилову“ сачува.

У 57. књизи Летописа у Смесицама рекло се: „У притјажанију Њ. Високопр. Г. епископа Будимског Платона Атанацковића налази се икона св. Јована Златоуста. Потпис ове иконе има за нас из више призренија знатност велику, и за то га овде саопштавамо. Најпре се каже, да је образ овај светитеља са весма древне иконе у Константинопољу написане већ једанпут на њему резан печатан био; у закљученију налазе се ове речи: „Нынѣже пакѡ к' новѣ подобнымъ тѣломъ по благословенію Свѡ Блаженства Г. Г. Арсенія д: православногѡ Архі-Епископа и Патріарха Славеносервскагѡ и проу: Тѣланіемъ и иждивеніемъ Свѡсѡд Іеромонаха Патріаршескагѡ Сѡдрха, и Сремскихъ фрѡшкогорскихъ Монастырей Провинціала, издадеса к' Кіевнѣ Австріи, 1747.“

Да ли се ова икона у животу налази и где је данас, требало би извидети и цео натпис на њој верно обелоданити.

Јеромонах Синесије, који је ову икону издао, био је доцније у Араду епископ и 1761. издао је Римнику „Правила молебнаа сватѣхъ сервскихъ просвѣтителѣй.“

О КНЕЗУ ЛАЗАРУ.

РАСПРАВЉА И. РУВАРАЦ.

(Наставак.)

Да нисам ја год. 1880. у поменутој расправици од два листа бацио ону хипотезу: „Тоїѡс=Тоћи“, не би г. 1882. мој пријатељ г. Иван Павловић написао и послао у Београд за Гласник расправу своју: „Три Немањина потомка“, а без те расправе не би могао г. Панта Срећковић написати читаву књигу „о Константину, сину Тиховом“ и не би је мо-

рао слати у Нови Сад Матици за Летопис; и да је несрећом којом књижевни одбор по мом предлогу примио и „сходно“ наградио ту расправу Пантину о Константину Тиховом, г. Панта не би имао у свечаној седници дне 13. дец. 1887. шта да чита; те или не би могао бити тада проглашен за академик, или ако је баш морао бити проглашен и ако би због

тога морао ма шта читати, он би, угледајући се на г. заступника председника академије, читао о Јелени; не о Јелени, матери Балше III. и последњег господара арбанашкога, већ о другој правој Балшићки, а наиме читао би по други пут своју у 57. књизи Гласника већ печатану и награђену расправу: „Августија *Јелена* и прва српска царица или императорица“, те би се тек онда осрамотио и то до ноге, до коња, до ижице, јер треба да знаш, Србине и српски сине, да у тој Пантиној расправи о роду те српске Августије Јелене нема једног става, ни цигле врсте здраве и читаве: ту је тек „бристар“ и разбистрен, „ruher, blühender Unsinn“ — и тада ни сам г. Чеда а с Чедом ни остали академици већ од мушкога и учењачкога попоса не би могли пружити руку г. Панти, и г. Панта морао би ван, срамно, без сарука и без еменлија ван, ван!

А овако? А овако, ен' онако се прослави г. Панта дне 13. дец. 1887. год. и то читањем из оне судбоносне, од матичара у Новом Саду одбачене а од академичара у Београду прогутане студије о Константину, сину Тиха или Тихомиља, иначе Стефана, сина Немање Стефана или друкчије — студије „Константин-Владислав“. А што се читањем из те студије прославио тако јако г. Панта, томе сам у *последњој линији* крив ја, или ја сам крајња вина, што се мој највећи и управо диндушманин онако прославио приликом официјалне славе своје. Ја истина нисам хтео и нисам смерао на то, да се г. Панта прослави, шта више нисам тада, кад сам бацио ону хипотезу „*Τοῖχος=Тоћу*“, по свој прилици ни мислио на г. Панту, на г. Кујунџића и на могућност, да Панта постане академик, али тек г. Панта као мудар ловац и алас итноу и своју удицу, и он је својом удицом ухватио рибицу, с којом се најпре, на јабани у Новом Саду, мало осрамотио, но после и напокон, међу својима у Београду, баш прославио. Како су чудновате и заговетне те стазе и путање, којима се долази до славе и прославе!

Но, као што рекох, на част г. Панти та слава и академска прослава; само није лепо од г. Панте, што се не задовољава том својом ефтином славом, што не почива и не ужива у тој својој без труда и муке стеченој слави, већ га одмах спонадне мука и замука му је, ако ко за другог ког каже, да је и он нешто, и да тај други није баш ништа и само он, г. Панта, да је *све* и *сва*. Г. Панти није доста, што се ето у Београду и у најужем кругу јавно изрекло и признало, да је он — г. Панта — „славни српски историк“, већ он не трпи и не може никако да прогута, ако когод, ма и у шали само из прикрајка и у календару напомене, да је и Руварац неки и некакви, не прави историк већ само — историчар. И г. Панта,

кад тако што само из далека начује, а он се промене у лицу, и његов *adlatus* и *alterego*, г. М. Кошутић, одмах зна, одашта је мука г. Панти, па ће вам одмах путем „Нове Уставности“ објавити *urbi et orbi*, то јест Београду и васцелом бугарскоме свету, да „Руварац није никакав историк па ни омањи књижевник“. — Шта? Шта? шта чуо и дали сам добро чуо, шта то рече и изрече г. Панта? И куд тај шиба, жалосна ми мајка! Не би ме толико пекло и заболело, да је рекао: „Руварац није никакав историк већ само омањи књижевник и може се барабарити с Миланом Убавкићем, с М. С. Ђуричићем, с Јоксимом Ст. Марковићем, с Лазом Томановићем и многима другима писцима“, јер ја и без Панте знам, да нисам историк, нити сам се ја икада кидао и издавао за историка, нити сам се спремао и спремио за историка. И како бих само могао помислити, да сам ја какав историк, кад грчки не знам и не разумем ни онолико, колико г. Панта зна и разуме латински! Али је г. Панта интолерантан, злостан и пакостан и свиреп и он је знао, како ће мене заболети и како ћу јаукнути од бола душевнога ја, кад допру до ушију мојих оне његове као мач оштре речи: „*иа ни омањи књижевник*“, и зашто опет г. Панта рече и изрече сасвим мирно и хладно: да Руварац није никакав историк *иа ни омањи књижевник*; и г. Кошутићу рука не здркта стављајући на папир ту ледену, грозну изреку Пантину, која поражава и уништава.

Дакле наопако ја нисам ни омањи књижевник, ни онакав дакле, какав је на пример г. М. Убавкић и други поменути и непоменути писци, већ да сам неколико гради испод њих! То је опет за мене много и ја тај *dictum* или *apodictum* Пантин не могу примити те признати, да нисам ни омањи књижевник, дакле да управ нисам нико и ништа. Дакле г. Панта да је и гласовити професор, и „славни српски историк“ и чувени беседник и предостојни академик, једном речи, г. *Панта* да је прави Панта, то јест *све и сва*, а ја сиромашак, да нисам ни омањи књижевник, да нисам ништа! Е мој драги господине Панто, тако далеко не можемо ићи, и ја нисам тако питома и упитомљене, онако голубије ћуди, па да се само насмешим на ту твоју изреку. И ти си знао, и знао си не од јуче већ од оном лане, да ја нисам без жучи, већ да се могу и наљутити и у љутини рећи и написати, што иначе не бих рекао ни написао, па кад си то знао, који те враг натента, да преко твога Кошутића растелалиш по свету, да ја нисам ни омањи књижевник. Па ни то није било доста, већ си додао још оно „багателно“ *иа*: „*иа ни омањи књижевник*“. Та ти си — нећу рећи да си Бугарин или Турчин, јер си гори од Турчина и од Бугарина — ти си орјатин, г. Панто!

И сад бар знаш, Србине и српски сине, зашто сам се ја од летос тако изузео и испизмио на г. Панту у Београду, који ме огрчи и очемери оном својом изреком тако, да сам се сав претворио у отров, те отровне стреле пуштам и отровним стрелама стрељам г. Панту, — а да ли и згађам, то не знам нити то ја овде у гудури могу знати. То г. Панта зна, који и онако све зна и, већ да одговори само имену свом, мора знати. Па шта хоћу ја тим стрељањем и тим душманским нападајима, — па тим беспристрасним и објективним претресивањем Пантиних историја и историјских расправа да постигнем? Ништа друго, но само то: да уверим наш читаћи свет, који је приступачан те се даје уверити, да г. Панта није баш тако велик и ван уже своје домовине баш онако славан српски историк, као што може бити он сам мисли и „мечтава“ и као што неки, понеки Цинцари и Бугари у Београду устима исповедају и кажу да је он то и такав; и да по томе између г. Панте као историка и књижевника и мене художца „шкрабала и бронзукала“ нема оне огромне разлике и да нисмо онако раздалеко један од другог, каква се разлика и какво растојање из оне из уста Пантиних истекле изреке, која гласи: „Руварац није никакав историк, па ни омањи књижевник“, извести мора. И ако се услед овога мога „временог и безвременог“ претресивања и дрмања узмора г. Панта с висине, на којој је сада, спустити на ниже, ако се сроза и ногама својима опет додирне земљу, општу мајку нашу; ако онај телејисани округ око главе Пантине мало избледи и изгуби нешто од свога сјаја те се најпосле увиди и свестрано призна, да г. Панта и покрај „стеченог имена и гласа на пољу српске историјографије“ није ништа друго по прост работник и ра-

читељ, који се много мува, много хоће и започиње, но — будући да жељи, вољи и рачењу његовом не одговара снага, која му је дана и коју је стећи могао, — да ће резултати тога свеколикога мувања, започињања и рада Пантиног ишчезнути „яко дым“, онда због свега тога нека не криви г. Панта никога другог, већ нека припише то самом себи! Не био онако неразумно телалити по новинама, да Руварац није ни омањи књижевник!

„Но је ли вредно, да о Панти и о себи трошим толике речи?“

Признајем, да није вредно и признајући то молим те, читаоче, да ми опростиш, што просух о том Панти већ толико речи — а уз Панту и због Панте и о себи; а опростићеш ми, то зацело знам, ако само помислиш, да и ми мали, незнатни и ништави људи осетимо потребу, да кадикад с Мињоном Гетеовом болно узвикнемо: *So lasst mich scheinen, bis ich werde*, — или да повторимо и прошапутамо недавно изговорене речи српског песника, српског Оскара von Redwitz, који из прека довикује:

„Ој Иларроне, још дан, још два, па ће
И смиреност твоја поред своје браће,
и зато „Мир нека је земљи“, гргетешки кале!“

„Мир нека је земљи“ па и г. Панти на земљи! Е па кад г. Панти треба мира дати, и кад г. Панта постигавши све, за чим је жудио, сада чезне само за миром и само жели, да безбојазнено проводи и мирно ужива у слави својој, онда нам не може бити даље г. Панта калауз на пољу Косову. Морам дакле одрешити г. Панту од те тешке службе, дати му *Laufpass* и пустити га, да „сербез хода по турској ордији“ а ја ћу и без г. Панте дократи причање или приповест Нешријеву о боју на Косову.

(Наставиће се.)

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

ПРИПОВЕТКЕ ДУШАНА РОГИЋА. *Свеска прва.*
У Митровици, брзотиском народне штамарије К.
Трумића 1887.

Минула — 1887. — година као да је позавидела својој покојној сеји 1886., што је српској књижевности пружила три алем-камена, три лепе збирке Лазаревићевих, Адамовљевих и Веселиновићевих приповедака. Њима се српски народ поноси, а 1886. година радосна је, што за њене владавине сину сјајна зора српској приповетци. Крвним оком гледаше 1887. година на своју претходницу и да не

би за њом заостала, поклонила је српском народу неколико збирака приповедака, али, боже благи, оне изгледају према онима из 1886. године, као сунчев и месечев сјај. Светле и једне и друге, али последње не греју; поред њих се можете смрзнати!... Да би њен сјај био још већи, завршила је свој приповедачки низ збирком, чији наслов написасмо овим ретцима, и којом ћемо се мало поразговорити, јер не смемо казати: позабавити.

Рогичеве приповетке (свега их је осам) можемо поделити на три групе: из сеоског живота (Зорка — Љубица — С прела на гробље); из варошког (При-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

јатељ Мирко — Црвена ружа — Мара — Даница) и из старих времена (Краљ ниских колеба). Оне се овако деле једино с тога, што приповедач изриком напомиње село или варош, а поред једне забележио је „приповетка из старих времена“. Да овога нема, могли би замислити, да се све збивају или на селу, или у вароши, или у старим временима. Типови, пардон, поједина лица, свуда су једнака: на селу не видите сељака, као што сте научили да вам га слика Лазаревић, Адамов и Веселиновић. Рогошеви су сељаци „фини људи“, то су варошани у гуњцу; сељанке као да су одржале мегдан у страшној борби за еманципацију женскиња, а како ли се оне тек разумеју у љубави и љубавним уздасима. Могле би, не дај боже потребе, г. Рогошеу диктовати љубавна писма. У овим приповеткама сеоске лепотице „добријају грозницу“ и тешко уздишу од силне љубави, а Зорци „рука би јој се скоро и нехотице нашла на прсима где срце куца, као да је хтела да ублажи болове, који су јој морили груди. Изгубила је већ сву наду, да ће Ђорђе, као што се дотле надала, доћи њезиној кући, да запроси од деде-Мирка њену руку. И већ је престављала пред својим очима, како Ђорђе иде с Милевом у цркву на венчање, како је весео и задовољан и како је на њу сасвим заборавио. И при такој помисли није могла да задржи сузе, које су јој на очи грунуле те овлажиле јастук, на ком је лежала. Покрила је лице рукама, заронила главу у јастук и сва је дрктала од плача.“ А како ли тек ова „врајла“ сања! Могле би јој позавидети јунакиње Павла Хајза и Октава Фељета. За то је ипак она сутра дан подранила здрава (не знамо, да ли и весела), од грознице ни трага, „у часу се обукла и отишла у авлију, помузла краву па је истерала пред говедара, да иде у пашу. За тим је наложила ватру и метнула млеко да се вари“... Ово су тек девојке! — Е, а шта ли је тек друга сељанчица Љубица! Оно и она лежи „у жестокој грозници“ и тек после пуне три недеље дана „поче једва мало по мало к себи долазити и опорављати се (?!). Родитељи јој се обрадоваше, ништа на свету не беше, што би им ту рану могло надмашити. Као да их рајска милина обасула, бијаше им, кад је једнога дана устала из постеље, те слабим и немоћним корацима уз њихова рамена ишла у башту на сунчану светлост и седела с њима под лиснатим дрветом.“ Зна вам ова госпођица сељанка скакати кроз прозор и чекати свога драгана. По свима правилима романа „приђе прозору, отвори га лагано, наслони се на њега и гледаше у *тавну ноћ* (не мари ништа, што приповедач мало више вели: да је та иста ноћ била „звездана“ и да су „месечеве траци (?!) пали кроз прозор управо на Љу-

бичину постељу“). Лаган поветарац глађаше несташно свиону косу њезину. Дуго стојаше она тако утонула у мисли. — Из друге улице зачу се глас, који је певао. — Љубица слушаше. Нека *необична струја осећаја* (?!) пролазаше јој кроз груди. Каква ли је то душа, што тако касно у ноћ пева — мишљаше она... не спава јоште, као ни ја... Можда и њу гони иста коб, која и мене?... Ал не — не! Ово не трпи нико, што ја трпим...“

Ви сигурно мислите, да ова госпођица сељанка не зна, како се изјављује љубав и прима љубавна изјава? — Варате се; слушајте само:

„Кад се почело смркати, разишло се коло. Стојко је отишао с Љубицом, отпратио ју до куће, стао код њезиних врата па се загледао у њу (не у кућу, већ у Љубицу), као да не може да је остави и да оде без ње. Дуго је стајао, ухватио је за руку, и ћутао. На послетку рече:

„Да ли, душо, да те запросим у твојих родитеља?“

„Да!“ прошапутала она тихо, да је једва могао чути.

„Када?“

„Кад ти хоћеш и кад је твоја воља.“

„О, ја бих хтео одмах, одмах сад, кад би то могло бити, јер би ми онда срце било мирно. Али ја се бојим, душо, све нешто слутим, као да неће бити добро. Па да знаш, како ми је тешко, кад тако помислим, срце хоће да препукне у мени — слатка моја Љубице, ја се бојим...“

„Чега ми се бојиш, Стојко“, рече она уздрхтаним гласом, приљубивши се уз њега.

„Имам рад шта да се бојим, душо.“

„Ради чега, кажи ми.“

„Ја сам сироман, немам нигде ништа, а ти си газдинска кћи, твој отац се увек поноси иметком, па се бојим, да те неће дати за мене сиромака.“

„Не бој се, Стојко. Ја нећу за другога поћи него за тебе — ја ћу умрети, ако не пођем за тебе...“

„О како си добра, душо! Како те вољем више него цео свет, та ти си мој свет, ја само за тебе живим, за тебе ћу умрети, ако ми те не буду дали. Ох, боже, каква страшна мисао, да ти пођеш за другога, ова рука да грли другога, ово срце да куца на другим грудима, а на мене да заборави, — ох, боже, то ти нећеш допустити, не смеш допустити, јер ја бих онда био несретан, најнесретнији човек на свету...“

„Стојко, немој тако тужно говорити, уздај се у мене, у моју љубав и у моје срце, које ће ти до гроба остати верно.“

„Хвала ти, Љубице, на таким речима, ја сам сретан, кад ме ти тако љубиш“, збораше Стојко уз-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

буђеним гласом и притиште јој пољубац на уздрх-тале усне. (Баш нико не виде, и ако беху пред кутњим вратима, на сокаку!)

„Дођи мојој кући и запреси ме у мојих родитеља, дођи што пре.“

„Дођи ћу, душо! А сада лаку ноћ, остај ми здраво и весело.“

Још један пољубац, дуг (?!) пољубац, и он оде својој кући.“

О, бежи, Лазаревићу, ти, који ми причаш које-шта о ђеди и Аноци „На бунару“! Јес' ја!... Ти ми нешто знаш, је л'?... то су ми приповетке из сеоског живота?!... Таман погоди!... Даље и ти, Адамове, који ми у „Стражилову“ шарабаташ: „У вече изашла Бојана као обично пред кућу, па села на рџв поред дуда. Како месец са стране упрљо, и не види се у дебелу присенку. — Груја два три пута прошао поред дуда. Прође, па се врати. А сврнуо би, а оно — опет прође, па се, бојаги, чини и невест, као тобож и не види никога под дудом. — Оно није да не сме, па и не боји се. Е, мај, а што да се као боји? Да је, да рекнеш, дан, па да јој мора гледати у очи! Јер кад ти Бојана ухвати поглед својим очима, није него те шине посред среде, па осетиш одмах, како ти срце штрече.“... „Дуже је нешто вечерас раскопчавала Бојана свој грудњак па прсима кад се свлачила да легне, ... дуже него обично. Што јој се заплеле копче у петљице, па да их покида — ал јој се мисли замрсиле као клупче свилених конаца“... („Песма“). Тако се пише, је ли?

Уклони се и ти, Веселиновићу, са твојом „Одбеглом“ и „Кумовском клетвом“... Бежи и ти, Матавуљу, који се ачиш са твојом „Завођанком“, па и ти, књижевни пигмеју, Вукићевићу, што ми о сељачкој љубави сељачки причаш Бежите, бежите сви ви, мали и велики приповедачи, који пишете приповетке из сеоског живота!... Сви ви, капе доле, па у школу код Душана Рогоћа, нека вам каже, шта је сељак, нек вас научи, како се о сељацима пише, јер ви не знате: ви нисте завирили сељаку у душу. Душан Рогоћ научиће вас много, он вам ево и делом показа, да и код сељака има праве — *болесне љубави!*

Боже, баш су ти и ови приповедачи, и српски и страни, чудни људи: у својим приповеткама износе неке буди бог с нама створове, неке накараде, покварене људе, зле жене и девојке, или по неког човека, кога ни у сну не би рад био видети! Код Рогоћа богме није тако: код њега је све добро и лепо: *Зорку* „кад видиш, изненади те њена појава. А кад јој сагледаш очи, не знаш, шта би помислио — волио би непрестано у њих гледати.“ Кад *Љубица* „ступи у кићени венац играча и играчица,

својом особом још више улепша коло.“ *Славка* је „красна и дражесна“. *Нина* је „красна лепотица“. *Мара* „беше на гласу лепотица у Сомбору“. *Правда* беше „нечувена лепотица“. *Даница* је „лепотица“ и има „лепушкasto лице“. На послетку и „*Милица* је била најлепша девојка у селу“... Накосни људи рекли би, да је ово галантерија и удварање лепоме полу. Боже сачувај, јер су и мушкарци и лепи и добри. Зар би ви ваљда хтели, да се о ружнима пишу лепе приповетке?... Види се, да немате укуса!

А што су тек Рогоћева деца (у његовим приповеткама) паметна! Мали Миша, који има „*зубиће*“ и кога мати „*узе на руке*“, плаче што му деда Мирко није пружио руку, да му је пољуби, јер, знате, кога је деда Мирко „у селу ма једном речи укорео, то је ономе било горе, *него да га је суд због каквог злог дела по закону најстрожије казнио*.“ — Кад се деда Мирко вратио и утешио ма-лишу, запита он dedu:

„Је л', деда, а зашто је твоја коса бела?“

— „За то, што је пало иње на њу“, нашали се деда Мирко.

„Па шта и мени не падне иње?“

— „Е, мој синко, ти си за то још мали, чекај“ —

„Ахаа — за то!... Па мама није мала, па зашто и њој не падне иње? запита Миша.“

Је л' те да је бистро ово мало сељанче, да га бог поживи роду своме!... Па како оно своју мајку лепо зове „*мама*“? — Е, велимо ми Рогоћ, па Рогоћ!

А садржај? — Био неки цар и нека царица, имали три сина и једну кћер... Сећате ли се, да вам у детињству овако почињаше многу причу стара мајка, дадиља или која друга старија жена?... Па чујте сада и Рогоћа: био у једном китњастом сео-цету стари деда Мирко и учитељ Илија. Деда Мирко имао унуку Зорку, а учитељ Илија сина Ђорђа. Деца се волу, а и старци се не противе. Ништа деци не смета да се узму. Да, али да би приповетка била приповетка, треба мало заплета, мало суза, мало љубоморе. И заиста ту је Максим, који воли Зорку, ту је баба Наста; ту и шунка, која направи мало интриге. Кад се поједе шунка и попи ракија, опет се разведри, а „после кратког времена венчао се Ђорђе са Зорком.“ То је прва приповетка „*Зорка*“. — Дру-је мало страшнија. Љубица и Стојко нису се венчали и ако се волели; али се за то опет здружише: земни им остаци у једном гробу, а душе у рају. — „*Пријатељ Мирко*“ обеђаваше нешто на почетку, али и ту била нека жена, имала лепу кћер, у коју се заљуби Мирко, т. ј. чињаше му се, као да без ње не би могао живети. Не знадох сам, (вели Мирко), како да сматрам свој одношај према њој, да ли чистим и искреним пријатељством или нечим јоште

WWW.KULIBR.SR
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вишим. Осећао сам да ју љубим“ . . . Е, па шта даље? — узеше се и они, срећно су живели, а бог их је „благословио милим породом“. За тим Мирко држи читаву беседу о срећном брачном животу, на чему ће све мајке, гледајући своје удаваче, бити благодарне г. Роговићу. — „*Дрвена Ружа*“: „Млади господичић Славко беше смртно заљубљен у красну лепотицу госпођицу Нину, но не имађаше довољно одважности, да своје идејалу даде знака о својој љубави“. Ко зна, да ли би се они икада венчали, да се не нађоше два Славкова пријатеља, који хтедоше мало комендије да терају са Славком, и гле, мала шала са једном црвеном ружом поможе толико заљубљеном јуноши, да „после месец дана беху красни сватови, где се ово догодило. Младожења беше господин Славко, а невеста дична лепотица госпођица Нина.“

Шта да вам причамо о „*Мари*“? шта о „*Даница*“? . . . Што да дуљимо лакрдију; што да вам досађујемо и да нас проклињете, кад нам је доста и толико беде, што морадосмо прочитати 150 страница, на којима су поређане ове приповетке? Доста је да вам речемо: то исто, само мало друкчије. На послетку, што да се то вас, или нас тиче, каква је приповетка „*Краљ ниских колеба*“ из старих срећних времена некаквог народа ниских колеба? Шта се то кога тиче, шта је с њом хтео приповедач, и да ли је то алегорија, или у њој приповедач ваљда ратује против колонијалне политике? Читајте, ако вам се чита, па ћутите! Али *finis coronat opus*. „*С прела на гробље*“ завршује венац Роговићевих приповетака. Она се трагично завршује, а вреди прочитати, како Роговић лепо слика прело. Чујте само:

„Свуд је мир и тишина, само у мама-Јекиној кући чује се жагор и врева. Ту је прело Састали се момци и девојке да чешљају перје. Мама Јека има унуку Милицу, девојку на удају, па ваља да спреми што јој треба, те кад се младожења јави, да је све у реду — јастуци морају бити од новог перја. За то је позвала момке и девојке на прело. А ови једва дочекали, да проведу вече у весељу“. — Лепше и краће не би ни Иго написао.

. . . Проклети критичари, пошто прочитају приповетку или роман, а они одмах: како је приповедач насликао поједине типове? јесу ли верни и доследни карактери? како је представљено друштво и околина му? Траже, да им приповедач изнесе узроке сваком покрету, па једнако питају, зашто ово, зашто оно? Они хоће, да приповедач буде психолог, па да им изнесе цео психички процес појединих момената и догађаја. Све траже некакву душу, као да их се лепо лице и црне очи ништа не тичу. Хтели би од приповедача да пачине и анатома и физијолога, па чак и молера! Поред свега тога траже не-

какав хумор и сарказам, што они зову бич људских махна! . . . Све хоће да знају, све да виде, а бог те пита куд они не би хтели да један приповедач завири! . . .

Да, такви су ти проклети критичари, који немају друга посла, него измишљају којешта, а шта фали овим Роговићевим приповеткама? Зар није доста, кад се читаоцу каже, да је Милан волио Даницу, и да је за њом уздисао? кад се каже, да је Мара слабо марила за Тошу, „ма да је Тоша био момак на оку и лепо певао, као славуј“; да су Мариним обожаваоцима „уздаси летели под небо, да се туже праведноме богу“, јер је Мара „устрелила многа срца Аморовом стрелом“? — Шта ћете лепше? Осим овога, после сваких десетак страница уживате, како је: „рудила зора на истоку; свитао је дан“! Ево вам и хумора: „У време ћачке вавације, путују ћаци и професори по разним местима као оно *пензионирани научењаци* (sic!!) у средину Африке и на северни пол“. — — „И тако би ишао, док га не би тргао из заноса онај познати усклик: „пардон!“ те би уједно осетио „претрпљење судара у борби мимопролажења“ . . . Ко ће псеизије, ето му Роговићевих песама, за то је он и издао своје песме. Које треба психологије, нека оде да слуша предавања проф. Недића, а зашто би Роговић ту потрзао патологију и физијологију, кад су толики доктори писали дебеле књиге о свим патолошким и физијолошким појавама! Ко тражи типове, ето му сијасет илустрованих новина, а за верне слике ту су толики српски сликари, којима је то занат. Што да се у све то меша Роговић приповедач? . . .

Неблагодарни свете, све ти је мало, ништа ти није по вољи! Зар ти Роговић није пружио осам приповедака? Читај их и радуј се, као што се на небу радује Милован Видаковић, што је добио себи последника; као што се радују блажене успомене приповетке Владана Ђорђевића, што их бог обрадова милим сејама . . . Да, па и ти бедни српски ратару, што се на њиви својој знојиш од јутра до мрака, и ти буди весео, јер Роговић вели, шта ће ти брига помоћи?! „Што је — ту је! Све ти једно, или певао или плакао. Па боље да певаш.“ . . . Радуј се и ти, српски језиче, па и ти, тужни српски стиле, јер Роговић делом показа, како треба да пише српски приповедач. У коло сви ви изанђали и „усопши“ љубавни уздасији, Аморове стреле, вапај, љубавне невесте, врунице и све ви друге речи и фразе, које у читуљу записаше ови неблагодарни нови приповедачи, јер вас Роговић оживи! . . . Највећма пак радуј се ти, српска књижевности, што си се обогатила првом свеском „Приповедака Душана Роговића“, радуј се и моли преблагога творца, да те другом свеском — поштеди.

Дан. А. Живаљевић.

КОВЧЕЖИЋ

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Чајковски у Прагу). Од даровитог младог музичара Србина Јована Иванишевића, који свршава музички курс на конзерваторију у Златном Прагу, добили смо овај допис, да га саопшtimo у „Стражилову“: Петар Илијћ Чајковски јесте први руски компониста новог доба. Претпостављајући, да ће бити мален број оних поштованих на и музички образованих читалаца, који ће нешто више о овоме ђенијалном компонисти знати, налазимо да неће бити с горег, ако на овом месту речемо што о овом славном брату из Русије. Чајковски се родио 1840. год. у Ворсинској на Уралу, где му је отац био окружни начелник а одакле је доцније премештен у Петроград. Као син одличне породице учио се Петар дома свирци на гласовиру и не помишљајући у тој младости својој на уметничку стауу. Учио је и свршио правничке науке а по том постаде такође чиновник. Још као правника вукло га срце за музиком толико, да против воље свог оца 1860. год. напусти службу и оде на конзерваторијум Петроградски, те се потпуно посвети музичкој уметности. Управитељ конзерваторија био је тада А. Рубинштајн; а први учитељ Чајковског, који га је тамо обучавао контрапункту као главном предмету, звао се Зарембо. Свршивши после три године конзерваторијум буде позван одмах за професора теорије инструментације и у опште композиције на Московском конзерваторију, где је остао до године 1879., кад је напустио Москву. Ослободивши се те дужности бацисе на искључиво на компоновање и живи или на имању своје сестре у губернији Кијевској или у Швајцарској и Италији. Чајковски спада међу оне ретке компонисте, који стварају и негују све врсте музичких радова. Но највише је славе стекао радом на драматичној музици. Опере Чајковскога јесу: „Војвода“ (1869.) „Опричник“ (1874.) „Ковач Вакула“ (1876.) „Оњегин“ (1879.) „Орлеанка“ (1880.) „Мазепа“ (1882.) и „Врачара“ (1887.). За „Војводу“ изрваила се критика да је сувише обилна (сериозна), друга и трећа добиле су прве награде. Последње три сматрају се за најбоља дела Чајковскога, од којих је баш последња, „Врачара“, 1887. у Петрограду под управом самог компонисте са највећим успехом и изванредним допадањем изведена. Оркестрална су му дела: 4 симфоније, 2 симфонистичке песме, увертира-фантазија „Ромео и Јулија“, свечана увертира, и марш крунисања. Коморна: 3 квартета и 1 трије. За гласовир: неколико концерата и многа мања дела. За друге инструменте: 2 концерта за виолину, 1 за вијолину и гласовир. За певање: Руске песме, 6 двопева и 2 службе. Његове се композиције одликују мелодичношћу највише на основици народних мотива и хармоничном свежином. У композицијама својим држи се правца такзоване руске радикалне школе. Подробније о овоме види „Vienac“ године 1887. почевши од 35. бр.)

Чајковски је дошао у Праг на позив уметничког друштва 12. овог месеца. Дочекан је са овацијама и на сваком кораку од браће Чеха предусретан са највећом љубазношћу и поштовањем. У част његову давана су: једно вече од стране уметничког друштва, друго од стране месне беседе, а треће свечан банкет. Приређена су под његовом управом 2 концерта. На оба су свирани искључиво његове композиције. Од ових се одликују и слушаоца очаравају „свечана увертира“ и „Ромео и Јулија“. За време концерта бурном пљескању и громогласном „слава“! не беше краја. У његовој пратњи дошла су још два уметника: Силоти, племић руски а вештак на гласовиру, и Халир, Чех, виртуоз на виолини. Први се родио 1863. год. и одликује се изврном техником, а Халир, рођен 1859., приознат је као уметник, који спада у прву врсту данашњих виолиниста. Путовао је и концертовао по Русији и Немачкој. Његово вешто, умиљато и пуно осећања извођење тонова упливише очаравајући на слушаоца. Оба уметника свирали су по својој струци најлепша дела Чајковског. У вече 21. о. м. отпутовао је Чајковски са своја два пратиоца пут Париза, где ће такође приредити више концерата. Слава им, а хвала буди браћи Чесима, који умеју ценити и онако дочекати високе уметнике.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Обрадовао нас је пре неколико дана наставак Милићевићева Поменика знаменитих људи у српског народа новијега доба. Изашао је наставак тај као XXVII. књига Чупићеве задужбине а ушло је у њ 86 знаменитих људи, међу којима су и ови наши припознати умни радници и иначе славни покојници: Јаков Живановић, Герасим Зелић, сликарка Катарина Ивановићева, Димитрије Исајловић, Ђура Јакшић, Карађорђе, Александар Карађорђевић, Вук Стефановић-Караџић, Павле Кенгелац, Илија Коларац, Григорије Лазић.

— Још смо лане у 23. броју нашег листа на страни 367. јавили, да је наш сарадник Дан. А. Живаљевић превео „Војнички живот“ Талијанца Де Амичиса, а сад јављамо, да је тај превод угледао света у издању књижаре Браће М. Поповића. Уз превод је преводилац додао и леп увод, у којем говори о животу и делима славног писца талијанског. Слика из војничког живота написао је Де Амичис свега 28. Од тих су три (Кармела — Кита цвећа — Рекрут) преведене на наш језик у подлиску „Новог Београдског Дневника“ године 1885. У књижици овој пак, коју је издао књижара Браће М. Поповића, пружа Живаљевић у преводу пет слика (У двадесетој години — Летњи марш — Полазак и повратак — Посилни — Кобни дан) а обећаје, да ће превести и све остале, ако српска публика ових пет пријатељски дочека.

САДРЖАЈ: Јемац. (Наставак.) — Анђелци. Песма од Рајка. — Дух времена сад је таки! VIII. — Први књижевни песници у српскога народа. (Свршетак.) — О кневу Лазару. (Наставак.) — Књижевност. Приповетке Душана Рогоћа. Оцена и приказ Дан. А. Живаљевића. — Ковчежић. Повориште и уметност. — Књижевне белешке.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ђор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожика у Београду.